

NIEUWSBRIEF

Telecommunicatie Erfgoed Stichting

Van de Voorzitter

Op de ranglijst van 'vervelende dingen' die mensen liever niet doen in hun leven staat verhuizen op een goede derde plaats. Dat is begrijpelijk omdat er veel moet worden geregeld, zoals het zoeken naar andere woonruimte, sorteren en inpakken, alles opnieuw een plek geven en wennen aan een andere omgeving. En natuurlijk de verhuizing communiceren met vrienden en belanghebbenden. Vaak is er dan ook een dringende (of dwingende) reden om te verhuizen.

Ook de Telecommunicatie Erfgoed Stichting (TELES) - beheerder van de bedrijfscollectie van Alcatel-Lucent - staat helaas weer aan de vooravond van een nieuwe verhuizing. Hoewel wij zeer tevreden zijn met ons huidige onderkomen in Rijswijk, waar wij nu al weer 2,5 jaar verblijven, is er ook voor TELES een dwingende reden om naar een nieuw onderkomen te verhuizen. Die reden is heel simpel: GELD !

Het onderhouden van het telecommunicatie erfgoed kost nu eenmaal geld, zoals onder andere de huur van het onderkomen; het onderhouden van de website; aanschaf van verbruiksmaterialen en andere zaken om de collectie te restaureren en te onderhouden. Zoals bekend zijn de medewerkers van de TELES vrijwilligers en doen zij alle inspanningen kosteloos. Tot op heden heeft Alcatel-Lucent een substantiële financiële bijdrage aan TELES gedaan voor de huur van ons onderkomen. Helaas heeft Alcatel-Lucent onlangs besloten om onze stichting niet langer meer financieel te ondersteunen, waardoor TELES genoodzaakt is

om het huidige onderkomen te verruilen voor een kleinere ruimte. Dit nieuwe onderkomen moet uit eigen TELES middelen worden bekostigd.

Het zal duidelijk zijn dat het een hele opgave wordt voor TELES om in de benodigde financiële middelen te voorzien en elke bijdrage - in welke vorm dan ook - wordt zeer op prijs gesteld.

Foto: Intern verhuizen is óók inpakken

Gelukkig is het nieuwe onderkomen ook gevestigd in het huidige pand aan de Veraartlaan 8 in Rijswijk; dus het zal een "interne" verhuizing worden. Omdat dit nieuwe onderkomen echter een stuk kleiner is, hebben wij helaas moeten besluiten om een aantal zaken af te stoten en ons alleen nog maar te richten op het "zuivere" telecommunicatie erfgoed. De inkrimping van onze huidige collectie betreft vooral het afstoten van de specifieke bedrijfsarchieven van Alcatel-Lucent. De afgelopen maanden zijn wij al druk bezig geweest om te inventariseren en te selecteren, en relevante zaken in te pakken voor de komende verhuizing. Als alles volgens plan verloopt

Nummer 11 - dec. 2014

In deze nieuwsbrief

"De Telecommunicatie Erfgoed Stichting, beheerder van de bedrijfscollectie van Alcatel-Lucent, staat aan de vooravond van een nieuwe verhuizing!"

Leo van der Lucht

"De puzzelstukjes krijgen een vervolg. Wij kregen een leuke reactie op het vorige artikel. U leest er meer over op pagina 2.

Rob Timmermans

Ruud Vellekoop, een van de medewerkers van het eerste uur binnen de Stichting, is onlangs overleden. Zie pag. 3.

Denny van Zanten

Een beetje geschiedenis....

"Deze aflevering gaat over de ervaringen van de Amerikanen Clayton en Whipple als bewindvoerders namens het moederbedrijf Western Electric" Op pagina 4 leest u er alles over.

Hans Kooy

Colofon: eindredactie
Denny van Zanten-van Teylingen
e-mail: info@telecom-erfgoedstichting.nl
www.telecom-erfgoedstichting.nl

dan zal TELES per 1 februari 2015 op de nieuwe locatie te vinden zijn. Iedereen is dan ook van harte welkom om eens een kijkje te komen nemen in ons nieuwe onderkomen, of zelfs nu al tijdens de verhuizing om eventueel mee te helpen.

Leo van der Lucht

Nog meer puzzelstukjes

In de vorige uitgave van de nieuwsbrief heb ik iets verteld over mijn recente ervaringen, onder de titel "Puzzelstukjes....." (Zie TELES Nieuwsbrief nummer 10, sept. 2014, blz. 2).

Ik verhaalde toen over onderwerpen, die ogenschijnlijk niets met elkaar van doen hebben, plotseling toch gelinkt blijken te zijn. In dit geval draaide het rond ene meneer F. A. Hoefer, die onder meer in de periode rondom 1890 als 'Administrateur' verantwoordelijk was voor de Nederlandse Bell Telefoon Maatschappij (kortweg NBTM) - telefoon concessie in Rotterdam. En aldaar ook de "Maatschappij voor Tijdaanwijzing" leidde. Naar aanleiding van dit artikel kreeg ik een reactie van de heer Jan Jansen, actief als vrijwilliger bij het Openlucht Museum in Arnhem (en bij de CHECK groep in Presikhaaf). Hij mailde mij:

"Hallo, ik heb met plezier de nieuwsbrief van de Telecommunicatie Erfgoed Stichting gelezen. Met name het stukje van Rob Timmermans over de daar genoemde heer Hoefer deed bij mij een belletje rinkelen. Zoals de meesten weten, werk ik als vrijwilliger in het Nederlands Openluchtmuseum. Dit museum ligt in Arnhem aan de Hoeferlaan 4, ik wist dat deze straat genoemd is naar een medeoprichter van het Openluchtmuseum. Ik heb even gezocht bij betekenis van Arnhemse straatnamen, daar vond ik het volgende:

Hoeferlaan:

Frederic Adolph Hoefer (1850-1938) was een Nederlands militair en archivaris. Hij werd aan de Koninklijke Militaire Academie (KMA) opgeleid. Hij diende ook als luitenant het eerste Regiment Veldartillerie te Arnhem. Hij droeg bij aan de oprichting en ontwikkeling van het Nederlands Openluchtmuseum dat in 1918 opende.

Nog een extra puzzelstukje, leuk hè! Zo zie je maar..... En wat was die meneer Hoefer een veelzijdig man !

Zie ook: www.biografischportaal.nl

Geboren : 14-04-1850 Sittard
Overleden : 07-10-1938 Zeist
Echtgeno(o)t(e) : Clara Gewin
2e echtgeno(o)t(e) : Cornelia Martina - barones van Heemstra
Laatst bijgewerkt op : 06-03-2014

In Wikipedia valt over hem te lezen:

Frederic Adolph Hoefer (Sittard, 14 april 1850 – Zeist, 7 oktober 1938) was een Nederlands militair en historicus. Hoefer was 1e luitenant der artillerie, tot een ongeval een einde maakte aan zijn militaire loopbaan. Nadien werkte hij bij de HIJSM (Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij) en de Nederlandsche Bell-Telefoon Maatschappij*.

Hoefer is onder meer bekend als oprichter van het Legermuseum en het Nederlands Openluchtmuseum. Tijdens de eerste wereldoorlog werd hij weer als militair actief, waarbij hij zich bezighield met de internering van Belgische militairen. Op zijn 80e verjaardag werd hij bevorderd tot titulair generaal-majoor.

Als u onderstaande linken volgt, leest u alles over F.A. Hoefer. Ik kan het u ten zeerste aanbevelen; Hoefer was een boeiende man.

Rob Timmermans
Bestuurslid TELES en voorzitter sTEN

Bronnen, noten en/of referenties:

Th. J. Meijer, 'Hoefer, Frederic Adolph (1850-1938)', in *Biografisch Woordenboek van Nederland*.

Overgenomen van:

nl.wikipedia.org/Frederic_Adolph_Hoefer

Hoefer is ook beschreven onder:

http://www.collectie.legermuseum.nl/sites/strategion/contents/i004529/arma35_de_vaderlandsliefde_en_militaire_trots.pdf

en bij: www.wieswieinoverijssel.nl/zoekresultaten

* *De Nederlandsche Bell-Telefoon Maatschappij (NBTM) was de eerste aanbieder van telefonie voor particulieren en bedrijven in Nederland. De maatschappij werd in 1880 opgericht als dochteronderneming van de International Bell Telephone Company en verkreeg als eerste een concessie voor de aanleg van openbare telefoonnetten.*

Ruud Vellekoop: veelzijdig en bijzonder

Op 6 oktober jl. hebben wij afscheid genomen van Ruud Vellekoop; hij is op 30 september overleden en is 89 jaar geworden. Ruud was op weg naar de 90 en wilde graag nog even doorleven. Echter, een tweede beroerte is hem fataal geworden. Voor zijn drie dochters waren het moeilijke maanden. Velen van NSEM-ITT-Alcatel collega's herinneren Ruud ongetwijfeld. Hoewel hij op 57,5 jaar in 1984 met pensioen ging, betekende het voor Ruud 'gewoon doorgaan'. Dat was enerzijds met zijn hobby als fotograaf en anderzijds om bij Alcatel interessante artikelen uit verschillende publicaties te verzamelen. Eerst was dat in het gebouw in Kerketuinen en later trof je hem aan in het gebouw in Rijswijk. Ruud had ook daarvoor zijn redenen: samen met Hans Kooy was hij bezig met het 'veilig stellen van het telecommunicatie erfgoed'. Als één van de grondleggers van de huidige Telecommunicatie Erfgoed Stichting, heeft hij daarvoor een hoop werk verricht waar wij hem zeer dankbaar voor zijn. Ruud was een bijzonder eigenzinnig mens; hij was koninklijk onderscheiden en kon putten uit veel hobby's. Zijn grootste hobby bleef toch het bedrijf waar hij 38 jaar in dienst is geweest. In 1946 is Ruud als tekenaar begonnen bij NSEM in het toenmalige pand de Scheldestraat in Den Haag, om vervolgens 25 jaar op de PR (publiciteit) afdeling te werken. Vanaf het begin heeft Ruud zijn bijdrage geleverd aan de personeelsbladen van de onderneming: van 'De Schakel' en 'Intel' tot 'IntelAction'. Zijn betrokkenheid was groot; nog in 2007 bedacht hij de naam 'diALoog' voor het nieuwe personeelsblad van Alcatel-Lucent!

Ruud had vele lijfspreuken waarvan er één me altijd is bijgebleven "Ze dronken een glas, deden een plas en alles bleef zoals het was!" Nu Ruud is overleden is "niets meer zoals het was!"

Wij wensen zijn dochters en verdere familie sterkte met het verlies.

Denny van Zanten-van Teylingen

Nieuwe aanwinst aangeboden door oud-collega Coen Kramer:

Eerste modem van SRT tot 3000 baud FSK. fabr. voor 1970. FSK is de afkorting voor Frequency Shift Keying De data (mark en space) wordt verzonden d.m.v. 2 frequenties t.w. 1300 en 2100 Hz. Aangezien de CCITT normen V23 en V24 toen nog niet bindend waren kan er met de boven- en

onder-frequenties en met de center-frequentie op de telefoonlijn geschoven worden om zo de transmissie op het beste deel van de bandbreedte van de lijn te doen plaatsvinden. Ook de baudrate (het aantal verzonden bits per seconde) kon op deze wijze aangepast worden teneinde een zo hoog mogelijke overdrachtssnelheid te bereiken. Die kon wel tot 3000 Baud oplopen. Later werden er normen vastgesteld door de CCITT (Consultative Committee for International Telephony and Telegraphy). 1200 Baud 1300 /2100 Hz en 600 Baud 1300/ 1700 Hz. De eenheid Baud is afgeleid van de natuurkundige Baudot en luidt: 1 Baud is 1 frequentiewisseling per seconde op de (telefoon)lijn.

TELECOM CANON

In Nieuwsbrief nr. 9 hebben we gesproken over het voornemen om in sTEN-verband een 'Canon van de Nederlandse Telecommunicatie geschiedenis' te concipiëren. Welnu, onlangs is een kleinere groep sTEN deelnemers bij elkaar geweest om na te denken over de opzet en uitwerking ervan. Aanleiding was een 'groslijst' van onderwerpen (Canon Vensters genoemd) die was ingezameld onder de sTEN-leden en telecommunicatie-deskundigen. De volgende vraag was natuurlijk: hoe gaan we al die thema's structureren? Dit als opmaat naar het daadwerkelijk beschrijven van de Vensters. Want alle ingezonden suggesties leverden het elementaire probleem op; welk criterium bepaalt welke thema's/gebeurtenissen die bij elkaar horen? Is dat tijd, techniek/technologie, organisatie, historisch/maatschappelijk belang, etc.? Eén van de sTEN deelnemers heeft inmiddels een kader (in een Excel spreadsheet) aangereikt, waarin de diverse bijdragen kunnen worden ondergebracht. De gedachte achter het ontwerp waren vragen als: welke informatie/diensten - tekst, spraak, muziek en beeld (stilstaand - bewegend) - worden via welke verbindingsmiddelen - netwerken en transmissie media - overgebracht? En welke organisaties/ personen zijn daarbij betrokken? Alle ingezonden suggestie zijn nu prachtig ondergebracht in het schema. Als je namelijk op één van de vensters klikt, verschijnt het betreffende detail venster met daarin gesorteerd alle bijbehorende ingezonden suggesties. De hyperlink blijft altijd goed werken, ook als de suggesties worden aangevuld of het venster wordt verplaatst. Ook kunnen hyperlinks worden opgenomen naar kopieën van originele documenten, beeld- of geluidsfragmenten en naar andere websites. Tot slot kunnen de eerste 3 of 4 van toepassing zijnde digits van de CTE-code worden opgenomen. Zo is het mogelijk om op eenvoudige wijze een verband te vinden tussen de inhoud van het venster en wat er in de praktijk voor nodig was. Al met al een enorme stap voorwaarts in de uiteindelijke creatie van het Canon van de Nederlandse Telecommunicatie! Kortom; er zijn weer 'meters gemaakt' in de realisatie van het Canon. Ik houd jullie op de hoogte van de vorderingen. Ook doe ik een oproep om met de initiatiefnemers mee te denken (en te schrijven!) aan de totstandkoming van dit belangrijke document. Alle suggesties zijn welkom!

Rob Timmermans
voorzitter sTEN
www.telecomerfgoed.nl

Een beetje geschiedenis...

"Ervaringen van Clayton en Whipple als bewindvoerders van BTMC"

In de voorgaande afleveringen van deze serie over 'BTMC in de Eerste Wereldoorlog' hebben we iets kunnen lezen over de Duitse opmars in België, de bezetting van Antwerpen en de noodzakelijke sluiting van het bedrijf, nu zo'n honderd jaar geleden. Deze aflevering gaat over de ervaringen van de Amerikanen Clayton en Whipple als bewindvoerders namens het moederbedrijf Western Electric.

Ervaringen van Clayton en Whipple als bewindvoerders van BTMC

Als gevolg van de Duitse bezetting van Antwerpen sloot BTMC op 9 oktober 1914 haar poorten. De ca. 2.400 medewerkers, waaronder zo'n vijftig Western Electric medewerkers die in Antwerpen waren gestationeerd, werden naar huis gestuurd. Alleen huismeester Hyppoliet Van de Wege bleef op zijn post.

Vijf dagen later, toen de situatie weer enigszins tot rust was gekomen, keerden de WE medewerkers C. Clayton en A. Whipple, die allebei de Amerikaanse nationaliteit bezaten, in opdracht van Western Electric als bewindvoerders terug naar Antwerpen om daar de nog lopende zaken te behartigen.

Een van de eerste zaken die ze probeerden te regelen was het verkrijgen van toestemming van de Duitse bezetter voor de verzending van een grote hoeveelheid onderdelen en gereedschappen van het pas ontwikkelde Rotary-systeem voor automatische telefonie naar het Haagse BTMC bijkantoor in het neutrale Nederland.

Voordat de Duitsers hierover een beslissing namen werden de beide Amerikanen onderworpen aan een kruisverhoor met vragen over onder meer de eventuele bedrijfsactiviteiten voor de Belgische overheid gedurende de afgelopen maanden, over de verblijfplaats van het management en de bestuurders van de onderneming en op welke wijze ze gemachtigd waren om als vertegenwoordigers namens het bedrijf op te treden.

In een later stadium moesten ze in opdracht van de bezetter een opgave doen van de voorraden koper, messing en brons bij BTMC. Het bedrijf bleek nog in het bezit van een hoeveelheid van deze materialen

met een kostprijs van zo'n \$ 13.000. Korte tijd later kregen ze de opdracht om deze goederen te leveren tegen een vergoeding van \$ 7.000. Ze protesteerden tegen deze handelwijze en toonden aan dat ze geen winst-oogmerk hadden maar slechts de kostprijs, de magazijnkosten en de rente vergoed wilden hebben. Toen ze dreigden dat de zaak desnoods aan de Amerikaanse overheid gerapporteerd zou worden, bonden de Duitsers in en betaalden uiteindelijk \$ 14.000 voor deze partij.

Foto: Kostbare metalen die zo'n 25 jaar later onder vergelijkbare omstandigheden tijdens de Tweede Wereldoorlog voor de Duitse bezetter werden verborgen.

In mei 1915 werd de Lusitania door een Duitse U-boot tot zinken gebracht. Daarbij kwamen zo'n 1.200 opvarenden om, waaronder meer dan 100 Amerikanen. Het moment leek nabij dat de Verenigde Staten zich in de oorlog zou mengen.

Het lag voor de hand dat Clayton en Whipple in dat geval niet langer als neutrale bewindvoerders zouden kunnen aanblijven en dat de Duitsers na hun vertrek vrij spel zou hebben. Bij andere bedrijven die de poorten hadden moeten sluiten waren voorraden of productiemiddelen reeds geheel of gedeeltelijk door de bezetter geconfisqueerd en naar Duitsland getransporteerd. Daarom namen ze maatregelen om voor de toekomst een hervatting van de bedrijfsactiviteiten, zo goed als onder de omstandigheden mogelijk was, veilig te stellen.

Foto: uit Duitse archieven afkomstige afbeelding van de ondergang van RMS Lusitania op 7 mei 1915.

Samen met de eveneens teruggekeerde bedrijfsingenieur Bordahl, doorzochten ze de directiekantoren van de heren Minor, Christoffel, Wright en Delville en verwijderden alle belangrijke documenten. In één van de oude bedrijfsgebouwen aan de overkant van de Boudewijnstraat was een afgesloten ruimte voor experimentele werkzaamheden. De verzamelde documenten werden samen met andere kostbaarheden zoals zilver, platina en waardevol gereedschap zo onopvallend mogelijk naar deze ruimte vervoerd en daar in een zevental metalen kisten verpakt. Vervolgens werden die luchtdicht afgesloten en onder de houten vloer begraven. Na afloop van deze zorgvuldig uitgevoerde werkzaamheden was niet meer te zien waar de vloer was geopend en werden een tweetal plattegronden gemaakt waarop de begraafplaats van de kisten was aangegeven.

Foto: onder de vloer achter de houten wand rechts werden in 1915 de kisten met documenten en kostbaarheden van BTMC begraven.

Ook stelden ze een lijst op van alle aanwezige productiemiddelen die ze samen met de plattegronden het land uit wisten te smokkelen en naar Amerika te sturen. Bij Western Electric konden ze aan de hand van deze lijst vaststellen dat het merendeel van de machines bij het eventueel verloren gaan aangevuld zou kunnen worden uit de reserves van de Western Electric fabrieken in Amerika.

Clayton en Whipple bleven op hun post totdat de Verenigde Staten in april 1917 aan Duitsland de oorlog verklaarde.

**Hans Kooy
Conservator**

**Wil je je ook inzetten voor onze
Telecommunicatie Erfgoed Stichting?
Stuur je e-mail aan:
info@telecom-erfgoedstichting.nl**